

DUBROVAČKI BARABANTI U XVI STOLJEĆU

TRPIMIR MACAN

Položaj sredovječnog Dubrovnika nije bio siguran ni dobro zaštićen. On nije mogao braniti svoju državnost silom već neutralnošću. Zato Dubrovačka republika nije ni imala velike oružane snage. Ipak je držala određenu vojnu snagu koja je služila za održavanje unutrašnjega reda i za slučaj nenadanih vanjskih napadaja.

Svi podanici Republike bijahu podloženi vojnoj obavezi to jest trebalo je da služe na kopnu i na ratnim brodovima. U početku dubrovačke povijesti nema stalne vojske osim dnevnih i noćnih stražara. U posebnim prilikama kupi se domaća vojska koju tvore građani i seljaci. Radi toga povremeno bi se popisivali svi odrasli muškarci u dobi oko 20 pa do 50 godina. Najviše ljudi davale su bratovštine. Sama vlastela, kao cjelina, bijahu oslobođeni od vojne dužnosti, tek bi vlada između njih određivala zapovjednike. Osim građana popisivali bi se i u potrebi pozivali pod oružje i seljaci okolnih dubrovačkih krajeva: Konavala, Župe, Rijeke, Primorja, Otoka, Pelješca, Mljeta i Lastova. Oni su služili privremeno i raspuštali se kada je minula opasnost radi koje su pozvani pod oružje. Građani i seljaci bijahu domaća vojska zvana vojnici ili sôdati (soldati). Bili su plaćeni.

Kasnije je Dubrovnik uz sôdate prihvatio ustanovu vojnika plaćenika i prilagodio je svojim prilikama. Plaćeničke snage dijelile su se na redovitu stajaću vojsku takozvane barabante koje unajmljivahu van dubrovačkoga područja i na topnike (bombarederii) koji su također bili s toga područja iz Hrvatske, pa onda iz Italije i Njemačke. Ipak je među topnicima bilo dosta domaćih ljudi, obično obrtnika.¹

Prvi broj iza naslova arhivskog sveska naznačuje redni broj sveska. Broj iza »f« označuje stranicu, zapravo list, a »v« drugu stranicu lista.

Svi se dokumenti nalaze u Državnom arhivu u Dubrovniku.

¹ Const. Jireček, Beitrage zur ragusanische Literaturgeschichte. Archiv für slavische Philologie, XXI, str. 418—420.

Karlo Kovač, Crtice o statistici i vojničkim ustanovama u republici Dubrovačkoj. Glasnik zemaljskog muzeja B. H., XXVIII, Sarajevo, 1917., str. 304—306.

Dr. Ciro Truhelka, Konavoski rat. GZM, XXIX, 1918.

Vuk Vinaver, Dubrovačka nova ekonomska politika početkom XVII veka. Anali historijskog instituta u Dubrovniku. God. IV—V, Dubrovnik, 1956., str. 442—444.

U općoj neizvjesnosti dvadesetih godina XVI stoljeća i Dubrovnik se morao spremati za obranu. Tada su propisane posebne upute o čuvanju Grada kojim su svi barabanti, osim neophodno potrebnih drugamo, raspoređeni na istočna gradska vrata.²

U godinama krize Prvoga svetog saveza vlada nastavlja radove na utvrđivanju Grada, propisuje straže i ophodnje po Gradu i izvan njega, popisuje sve sposobne podanike, dovodi topnike iz Italije i oko 140 barabanata; ujedno ruši sve zgrade u predgrađima.³

U godinama Drugoga svetog saveza Dubrovačka republika je poduzela višestranu obrambenu napore oko utvrđivanja, naoružanja i opreme Grada. Tako se tada ruše predgrađa, lijevaju topovi, uređuju tvrđave, novače podanici, dovode barabanti.⁴ Dolazi Seporoso Mateucci iz Ferma da kao vrhovni zapovjednik svih oružanih snaga Dubrovnika zapovijeda njegovom vojskom i upotrijebi njegove utvrde znanjem stručnjaka.

I protiv Uskoka krajem XVI stoljeća Republika opremi barabante, a otpusti iz vojske sve Dalmatince sumnjajući da su u dosluhu s Uskocima.⁵

Barabanti su samo karika u lancu zidina, brodovlja, ljudi, oružja i dubrovačke državničke djelatnosti riječju i novcem. Oni ne strše iz političkoga XVI. stoljeća. Oni se ne ističu. Oni se tek suvislo uklapaju u život Republike kao potrebna i stalna pojedinost sve do njezina propadanja i pada u proljeću 1806.

Ime barabant je dubrovački naziv, zapravo inačica tuđe riječi. Prema Rječniku hrvatskog ili srpskog jezika Jugoslavenske akademije riječ »barabant« dolazi od mađarske riječi »darabant« koja je nastala od njemačke riječi »trabant« promjenom glasa »d« u »b«, dok u Mažuranićevim »Prinosima za hrvatski pravno-povjesni rječnik »drobanat«, »drabanat«, »grabanat«, »trabant« dolazi iz njemačkog i talijanskog jezika, a izvodi se od njemačkog »traben«. Ti nazivi se nalaze i u starijim rječnicima hrvatskoga jezika.⁶

Monumenta Ragusina. Libri Reformationum, I—V, Zagreb, 1879—1897., str. 85, 153—4, 224—5, 188—9.

Gelcich — Thalloczy, Diplomatarium relationum reipublicae Ragusanae cum regno Hungariae. Budapest, 1887., str. 600, 661, 675, 787, 819—822.

Acta Consilii Rogatorum, 39. f. 223, 228, 236, 287, 40. f. 256., 41. f. 164 v. i 62. f. 116 v.

² Ibid., 39. f. 145—6 v.

³ Ibid., 43. f. 112—4 v.

⁴ Ibid., 62. f. 116 v i 61. f. 31.

⁵ Ivan H. v. Engel — Ivan kan. Stojanović, Povijest Dubrovačke Republike Dubrovnik, 1922.

Božo Cvjetković, Dubrovačka diplomacija, I, Dubrovnik, 1923.

Lukša Beritić, Utvrđenja grada Dubrovnika. Zagreb, 1955.

Bare Poparić, Povijest senjskih Uskoka. Zagreb, 1936.

Ibid., 33. f. 221., 74. f. 33 v.

⁶ Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika. I—II JAZU, Zagreb 1880—6. 181., 734, 738., 788., 351.

Vladimir Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik. Zagreb, 1908—22., 274.

U ispravama dubrovačkog državnog arhiva čitaju se dva naziva: barabanat i drabanat. Ta su dva naziva na prijelomu 1530. smjenjuju tako da naziv drabanat ustupa pred onim barabanat. Vjerojatno su se dotada govorila oba naziva, ali je naziv »barabanat« sve više potiskivao ovaj drugi, dok napokon to nije prešlo i u isprave.

Barabanti bijahu plaćenici, vojnici po zanimanju koji su svoju ratničku vještinu prodavali dubrovačkoj vladi za mjesečni iznos plaće. Kako Dubrovačka republika nije ratovala, to se o njihovim vojničkim sposobnostima na ratištu ništa ne zna. Ako bismo slijedili Karla Kovača u onome, što je on napisao o barabantima, ne bismo stekli najbolje mišljenje o njihovim sposobnostima i pouzdanosti; on piše: »... Makar je Dubrovnik imao stalnu četvu, takozvane barabante, pokazalo se, da nije mogao nikada računati na njih. Malobrojni su bili i ujedno slabo disciplinirani, tako da su godine 1667. prilikom velikog potresa učinili bunu. Stoga ova iz inozemstva dovedena čeljad nisu imala nikakvu ugleda.«⁷ Ali on na istome mjestu nešto naprijed piše: »Jerbo se vlada nije mogla pouzdati u te svoje domaće vojničke sile (vojnici i bratovštine, m. o.), unajmljivala se za plaću i tuđe uvježbane vojnike...«⁸. Treba zaključiti: Nisu bili pouzdani ni domaći ljudi ni tuđinci barabanti. Ne bi trebalo tako naprečac osuditi. Vojnici (sôdati) bili su zaista slabo uvježbani seljački mladići ili gradski obrtnici, ali te neratničke osobe branile su svoje i zato bile oslonac. Braneći Dubrovnik, oni su branili svoje doće i radionice, svoju, pa makar kako vlasteoskim i cehovskim odredbama ograničenu, usku, ali i poznatu onodobnu dubrovačku slobodu. Barabanti bijahu po struci ratnici, ali plaćenici. Ma koliko bili oni malobrojni i slabije poslušni, oni su bili ona kopča, koju je iskustvo dubrovačkih gospara umetalo među vojnike i pučane u ophodnjama, stražama, na brodskim službama, da spajajući djeluju svojim zanatom među onima, koji mu bijahu nevični. Oni su bili zamčeno oružje protiv pobuna. Uvijek, na svim službama barabanti su pomiješani s vojnicima. Državnička mudrost voditelja Republike tako ih je miješala, razbijala, čineći tako i jedne i druge neopasnim ili bar manje opasnim i lakše ukrotivim. Svaka domaća buna naišla bi na otpor stranih barabanata. Samo takav sastav suprotno je djelovao. Opet, svaka možebitna barabantska buna morala je slabo svršiti zbog njihove malobrojnosti. Zato Republika nije držala stalnu četvu domaćih vojnika, a dijelom i zato, da ona ne bi poslužila prigrabljivanju vlasti s nečije strane, što bi teže išlo s plaćenicima radi pouzdanosti i problematičnoga položaja među pukom.

Klasični primjer, iako iz kasnijega doba, iz 1800., u upotrebi barabanata tamo gdje se nije moglo osloniti na domaće vojnike odredba je Maloga vijeća kojom ono rješava pitanje opskrbe gorivim drvetom kuparica, peći za proizvodnju opeke i crijepa u Kuparima. Drvo se sjeklo na Mljetu. Ako neki Mljećanin nije htio poslušati vladinu naredbu o sječi morao je primiti na stan i hranu četiri barabanta sve dotle dok se ne

⁷ Kovač, o. c. 307—8.

⁸ Ibid., 307—8.

predomisli.⁹ Bolje je bilo poslati strance izvršiti takve naredbe, negoli domaće, jer bi se domaći vojnici, i sami seljaci, bili mogli nekako sporazumjeti s mljetskim seljacima i izigrati naredbu.

Barabanti su bili nužni i radi toga jer su bili stalni i tako uvijek odmah pri ruci. Da su bili pouzdani, svjedoče povrede, pa i smrtni slučajevi u službi, kao i sudjelovanje u protivuskočkim pohodima.

Istina, bilo je i slučajeva ubojstva, nećudoređa, izgreda, koji pokazuju i loše strane barabanata, ali se to ne smije uopćiti i reći, da »nisu imali nikakva ugleda«. Isprave pokazuju, da su se ženili, nastanjivali i umirali u Dubrovniku, da su se uspjeli uklopiti u život i obitelji Dubrovčana, da su stjecali povjerenje vlade i osvajali djevojačka srca, da su dovodili obitelji, rađali djecu i omogućili im življenje, a to kako mislim, ruši prednje mišljenje o njima. Sama vlada ih u pismu pisanom austrijskomu caru 1630. nazivlje pouzdanim i vjernim.¹⁰

Barabanti su trajali nekoliko stoljeća kroz dubrovačku vojničku povijest, sve do okupacije Republike 1806, pa im je to ipak najbolja svjedodžba.

Početak barabantske ustanove u Dubrovniku može se staviti u drugu polovicu XIV stoljeća. I prije toga Dubrovčani unajmljivahu plaćenike, ali od toga doba unajmljivanje je sve češće i redovitije. Otada plaćenici pristižu s hrvatskoga i ugarskoga područja, a i samo im je ime mađarskoga podrijetla. Znači da se plaćenička vojnička ustanova u Dubrovniku pod barabantskim imenom javlja poslije 1358, tj. kada je iz Dubrovnika otišao zadnji mletački knez, pa dubrovačka općina došla pod vrhovništvo hrvatsko-ugarskoga kralja. Razzi pišući o tome dobu kaže:» ... E si sono sempre seruiti fino al di d'oggi soldati Vngari per guardia della piazza e dello porte della loro Città di Raugia e somigliantemente di quelle di Stagno ... «¹¹

Dubrovnik unajmljivaše barabante ili oni sami tu dolazahu iz Hrvatske i Ugarske. Vijeća u više navrata zaključuju, da se dovedu iz Ugarske.¹² Da je dubrovačka vlada unajmljivala barabante i iz hrvatskih krajeva svjedoče im imena kao i nekoliko izričitih vijesti u ispravama u kojima se kaže da treba dovesti barabante iz Hrvatske.¹³ Bilo je probitačnije dovoditi barabante iz bliže Hrvatske, a zgodnije je bilo radi istoga hrvatskoga jezika i iste katoličke vjere. Da su barabanti u golemoj većini bili Hrvati, kazuju pridjevci uz njihova imena, tako: Antun Hrvat, Juraj Hrvat, Ivan Hrvat, (Cheruat, Choruatt i slični). U obračunu plaća za travanj 1559. od 47 barabanata najviše je Hrvata, nešto Mađara, tri Nijemca (Tedesco) i jedan Rus. Pored Hrvata brojniji su Mađari, a pojedinačno se nalaze i pripadnici drugih naroda kao

⁹ Žarko Muljačić, Kupari nekad i danas. »Naše more«, glasnik Kluba pomoraca »Miho Pracat« u Dubrovniku, br. 1. god. V., Dubrovnik, 1958., 63—64

¹⁰ Vinaver, o. c. 443.

¹¹ F. Serafino Razzi O. P., La storia di Ragusa. Ragusa, 1903., 68. Gelcich — Thalloczy, o. c., 787. i drugo.

¹² Con. Rog. 33. f. 69 v. i 34. f. 286.

Acta Consilii Minus, 35. f. 55.

¹³ Con. Rog., 59. f. 82.; Min. Con., 49. f. 97.

na primjer: poljskoga, neki Bartoš Poljak (Barthos Pogliach), Stanislav Poljak (Polonum de Grachouia), češkog, neki Andrija Čeh (Cech), slovenskoga, neki Ivan i Matija »de Caranthia«, ruskoga, Jovan »de Rusia«, Petar Ivanović »de Moscouia«, Ivan Vasiljević.¹⁴

Nisam mogao tačno ustanoviti koliko je bilo barabanata u Dubrovačkoj republici kroz XVI stoljeće. U izvorima je jedva nekoliko podataka koji bi mogli dati potpun broj dubrovačkih i stonskih barabanata; stoga se samo može utvrditi koliko ih je vjerojatno bilo. Povremena umanjivanja otežavaju to ustanoviti. Broj barabanata smanjuje se za po šezdeset ljudi u 1524, 1532, 1533 i 1535, za po četrdeset ljudi 1534. i 1536, za trideset 1549. a za ravno sto ljudi 1572.¹⁵ Uz to se opet pojedinci primaju, a nisu zabilježeni zajednički otpusti smrtni slučajevi, pa se u tome gubi cjelokupni broj barabanata u službi. Ako bi se uzeli skupno primljeni od 1532. do 1536, dobio bi se broj od 260 barabanata u triaset godina onoga stoljeća. Tome treba dodati određeni broj starih barabanata kao i pojedinačno primljene, što bi sve prema približnomu proračunu dalo oko 400 barabanata. Nemoguće je da ih je toliko bilo stalno u službi. Valjda su povremeno otpušteni u većemu broju kao 1499.¹⁶ Pojedinačni otpusti mogu se prijeći, jer dva do tri otpuštena ne mijenjaj i broj u cjelini to više što se istodobno primaju u službu pojedinci.

U 1559. spominje se 47 barabanata za Dubrovnik, a 20 za Ston, dok se u 1575. znade za 96 dubrovačkih i 29 stonskih barabanata.¹⁷ Ako usporedimo sve te podatke, dobit ćemo vjerojatni broj stalnih barabanata: u Dubrovniku se taj broj kretao između 80 i 100, a u Stonu od 20 do 30 ljudi. U posebnim prilikama i opasnostima vlada je uzimala više barabanata, pa ih bijaše do 200 a najviše do 400. Kada bi minule pogibelji, otpušteni su izvanredno unajmljeni barbanti, a u službi ih je ostajao ustaljeni broj. To bi se posredno moglo utvrditi odlukom Vijeća umoljenih o zamjeni bolesnih barabanata na Vratima od Ploča s 20 vojnika.¹⁸ Ako je na tome najjačem stražarskom mjestu bilo 20 barabanata, a još je bilo šest takvih mjesta s manjim stražama, to bi opet dalo 80 do 100 ljudi stalne barabantske posade u Gradu.¹⁹

Barabantski zapovjednici zvali su se desetnici (desetnich, decurio) i zapovjednici (capitaneus). Desetnici zapovjedahu desetinom. Unajmljivali su ih skupa s barabantima iz Hrvatske i Ugarske.²⁰

Teže je odrediti broj i službe zapovjednika. Prema nekim podacima činilo bi se da su zapovjedali tri decenije, ali to nije zajamčeno. Nigdje

¹⁴ Detta, 3. f. 24.; Con. Rog., 40. f. 66., 38. f. 18., 6. f. 31., 62. f. 202—202 v, 239v—240. i 64 f. 147v—8.; Min. Con., 35. f. 163v.

¹⁵ Con. Rog., 37. f. 223v, 41. f. 55—55v, 258v. 42. f. 128, 86v, 254v. 48. f. 242. i 61. f. 31.

¹⁶ Min. Con., 26. f. 229.

¹⁷ Detta, 3. f. 24., 33v. i 2. f. 12, 28v.

¹⁸ Con. Rog., 41. f. 192.

¹⁹ Ibid., 37. f. 223v., 38. f. 25, 115. i 41. f. 55—55v, 263v.

Min. Con., 35. f. 163v, 252v., 36. f. 198. i 37. f. 22v.

²⁰ Con. Rog., 37. f. 223v. i 41. f. 55—55v, 263v.

u ispravama nema upisano koliko je bilo dubrovačkih i stonskih barabantskih zapovjednika²¹ Zapovjednici se spominju na pojedinim stražarskim mjestima kao na primjer: zapovjednik na Placi, na Pločama.²² Vjerojatno svako takvo mjesto imadaše svoga zapovjednika, a kako bijaše sedam takvih mjesta, zapovjednika bi bilo oko šest ili sedam.

U Stonu su bila prema mjesnim prilikama u broju barabanata jedan do dva zapovjednika.²³

Jednom se spominje podzapovjednik barabanata, i to kao zamjena odsutnomu zapovjedniku²⁴ međutim to starješinstvo ne postojalo.

U barabantskim dubrovačkim činovima nije postojao narednički čin (caporale) iako se jednom spominje.²⁵

Zapovjednici i desetnici su neposredni barabantski zapovjednici, ali ne i isključivi. Vrhovni i stvarni zapovjednici tih vojnika bijahu trojica vojnih providnika, koji stajahu nad vojničkom silom Republike,²⁶ a pored njih i nastojnici balistara (officiales balistariorum et drabantorum)²⁷ i vlastela, koju bi izabrala vlada, da bi uvježbali i pregledali barabante.²⁸ Vrhovno zapovjedništvo ostajalo je ipak samoj vladi koja mogaoše raspolagati barabantima, premještati ih i otpuštati.²⁹

Izuzetan i usamljen je primjer Seporosa Mateuccija, koji je od 12. lipnja 1570. do konca listopada 1573. službovao u Dubrovniku kao vrhovni zapovjednik vojske, »praefectus et generalis dux totius militiae Rei publicae«.³⁰ Ali to je bilo doba sukoba Drugoga svetoga saveza sa Turskom.

Zapovjednici su barabantima isplaćivali plaću. Stonski zapovjednici morali su odlaziti u Dubrovnik po plaću barabanata Stona i njegovih utvrda. Oni su tu službu vršili do 1581., kada Vijeće umoljenih prenese isplatu tih plaća na vojne providnike.³¹

Odnosi zapovjednika i barabanata bili su kruti. Oni su kažnjavali i šibali barabante. Vrste kazna i njihovo izvršavanje preuzeto je iz ugarske vojske, »secundum morem hungariorum«. Udaralo se i do sto šiba.³²

²¹ Ibid., 48. f. 242., 59. f. 198. i 60. f. 202v.; Dotes, 15. f. 2v. Diversa Cancellariae, 97. f. 15.; Diversa Notariae, 112. f. 126. Pacta matrimonialia, 8. f. 121—121v.

²² Con. Rog., 60. f. 202v.; Div. Canc., 97. f. 15.

²³ U 1515. se spominje Januš Hrvat, zapovjednik stonskih barabanata (Min. Con., 32. f. 56.), u 1526. Urban i Barlabaš, zapovjednici (Con. Rog., 38. f. 131), a u 1538. Andrija Urbanov (Con. Min., 44. f. 8).

²⁴ Con. Min., 42. f. 63v.

²⁵ Con. Rog., 61. f. 31v.

²⁶ Ibid., 41. f. 79. i 42. f. 176v—7.

²⁷ Min. Con., 26. f. 229.

²⁸ Ibid., 26. f. 197.; Con. Rog., 33. f. 91. i 40. f. 147v.

Lukša Beritić, Stonske utvrde. Separat iz Anala Histozijskog instituta u Dubrovniku. Dubrovnik, 1958., 89.

²⁹ Con. Rog., 41. f. 116v.

³⁰ Beritić, Utrvrdenja grada Dubrovnika, cit. 157.

³¹ Con. Rog., 38. f. 131., 66. f. 91v.

³² 1532. zapovjednik je Januš oslobođen krivice, što je do smrti išibao jednog barabanta s motivacijom, da je to učinio iz službene revnosti (Con. Rog., 41. f. 129v). Min. Con., 32. f. 183. i 39. f. 220v.

Zapovjednici barbanata imadahu slugu (famulus). Za njega im je vlada davala posebnu plaću.³³

U nekim slučajevima barabanti bijahu podložani posebnim zapovjednicima, tako u noćnim ophodnjama zapovjednicima noći (capitanei de soprazonta, capitanei noctis) ili, bijahu dodijeljeni na brod, brodskomu zapovjedniku.

Barabanti bijahu naoružani hladnim i vatrenim oružjem. Od hladnoga oružja nošahu koplja (piche), halebarde (allabardae), mačeve (spadae farnitae), a od vatrenoga: akribuze (achribusi) i puške (schiopetes). Ostala im ratna oprema bijahu: oklopi naprsnici (corazze) i šljemovi. Vlada im davaše oružje ili preko nastojnika balistara ili im je davala novac da ga oni sami nabave.³⁴

Vlada je barbante redovito oskrbljivala salitrom, sumporom, ugljenom, naime sirovinama, od kojih barabanti pravljahu puščani prah (poluere) ili im je dodjeljivala prah s potrebnim priborom za vatreno oružje (fiasci de acribusi).³⁵

Barabanti nisu imali konje, ali su ih u nekim prigodama dobijali.³⁶

Republika primaše barabante u skupinama i pojedinačno. Skupine dolazahu same ili ih je vlada tražila po Hrvatskoj i Ugarskoj. Kada bi vlada htjela unajmiti više barabanata, onda bi uvijek slala svoga čovjeka, da ih unajmi i dovede. To izršivahu vlastela, zapovjednici barabanata, sami barabanti, svećenici i druge pouzdane osobe. Osobama koje idahu po barabante odmah se davao novac za putne troškove i za plaće barabantima. Ako bi povjerenici nosili veće svote, vlada bi davala pratioca. Dešavalo se da senatori odbijaju prijedloge o najmu novih barabanata.³⁷ Prema odluci Vijeća umoljenih svi su barabanti morali biti katolici.

Manje skupine barabanata pristizahu u Dubrovnik kroz čitavo XVI stoljeće gdje su tražile službu. Dolazile su same ili ih je dovodio neki stari barabanat. Sve uvijek ne primahu. Ponekada bi se našao i koji nekadašnji barabanat, koji je opet želio služiti.³⁸

Plaćenici su stizali i pojedinačno. To bijahu ili novi ljudi koji prvi put dolazahu u Dubrovnik ili otpušteni barabanti ili oni koji su prekinuli službovanje ili pak potomci barabanata. Neki bijahu primani kao de-

³³ Con. Rog., 49. f. 206., 51. f. 116v.

³⁴ Ibid. 36. f. 70. i 43. f. 170—1.; Min. Con., 51. f. 78v.

³⁵ Con. Rog., 39. f. 88v, 21, 209v.; Min. Con., 52. f. 262.

Guardie ed armamento, 6. f. 2, 88v, 31, 33v, 45v., 23. f. 17v.

Prah (poluere) se pravio od salitre, uglja i sumpora. Salitru su proizvodili na području Republike od pepela spaljenog grmlja (bucatu). Ugalj su dobijali također s domaćeg područja, na pr. s Gromače.

³⁶ Junij, barabanat, je dobio konja u veljači 1958. kada je pratio arsenalsku zastavu (Guardie, 21. f. 1.).

³⁷ Con. Rog., 30. f. 176v., 33. f. 69v, 92v., 34. f. 286., 37. f. 101v, 223., 41. f. 55—55v, 258v, 263v., 42. f. 86v, 128, 254v., 48. f. 242., 59. f. 82., 61. f. 31. i 71. f. 81. Min. Con., 35. f. 55., 37. f. 164., 49. f. 97. i 51. f. 6v—7v.

³⁸ Con. Rog., 31. f. 232., 38. f. 261v., 39. f. 13v., 40. f. 66., 52. f. 1., 53. f. 95v., 54. f. 276v—7., 56. f. 184v., 57. f. 216., 58., f. 32v., 59. f. 173, 187v, 198., 62. f. 188v., 64. f. 128—9, 231—2, 27. 76. f. 80.; Min. Con. i 32. f. 142.

setnici ili zapovjednici. Svi nisu bili primljeni, a neki su i po više puta odbijeni.³⁹

Podaci o otpustima barabanata su oskudni i ne daju tačnu predodžbu o broju otpuštenih barabanata.

Barabante otpuštahu radi nedjela (krađe, pijanstvo, nasilje), vojničke neurednosti (izbjegavanje stražarskih služba, gubitak oružja), nečudorednosti (dvoženstvo) i uopće zbog prijekorna života i nepoćudna ponašanja. Vlast se na temelju provjeravanja svojih nastojnika, balistara ili drugčije obavještavala o vladanju barabanata pa onda prestupnike kažnjavala otpustom ili ih sudski progonila. Vlast u tome ne bijaše uvijek dosljedna jer je opet znala primiti u službu već otpuštene ili osuđene barabante.⁴⁰

Neki barabanti bijahu otpušteni na vlastitu molbu. Njima se davala svjedodžba dobre službe.⁴¹

Jedan slučaj otpusta barabanta iz službe ističe se između ostalih. Negdje u 1503. neki barabanat ukonači za jednu noć nekoga muslimana. To bijaše dovoljno vladi da posumnja u vjernost prema Republici toga barabanta jer onda nijedan istočnjak nije smio prenočiti u Gradu.⁴²

Kada je bilo otpušteno više barabanata, Malo vijeće bi odredilo dvojicu vlastele, da ih otpreme preko granice Republike.⁴³ Skupni otpusti nisu zabilježeni, ali ih je bilo, o čemu svjedoči podatak iz 1584. kada senatori odbijaju prijedlog o smanjenju broja barabanata.⁴⁴

Uočljivo je da barabanti gotovo nikako ne bježe iz službe Republike, što bi značilo, da su bili manje više zadovoljni svojim položajem. Našao sam zabilježeno da je u XVI stoljeću pobjegao samo jedan barabanat. Za bjeguncem bi nastala potjera nastojeći ga uhititi.⁴⁵

Glavne barabantske posade bijahu u Dubrovniku i Stonu. Poradi vojničkih potreba premješteni su barabanti iz Dubrovnika u Ston i odande u Dubrovnik. Svaki barabant koji je želio doći iz Stona u

³⁹ Con. Rog., 30. f. 211v, 232., 32. f. 259., 34. f. 168., 35. f. 116., 254. 36. f. 72v., 37. f. 102., 38. f. 29v., 39. f. 257., 41. f. 123, 164v, 222v, 249., 42. f. 33v, 132, 249, 254v, 269., 43. f. 86, 97v, 44. f. 8, 80v, 132v, 181, 277, 255v, 265v., 40. f. 142v., 46. f. 88, 150, 26v, 259v., 47. f. 31v, 76v—7, 158v, 255., 48. f. 242., 49. f. 125., 52. f. 139., 53. f. 117, 144v, 274v., 54. f. 2v—3, 173, 192, 230., 56. f. 189, 191., 57. f. 70, 81v, 100, 110, 258, 262v., 58. f. 16, 98v, 167w., 59. f. 63v, 157v, 205v., 60. f. 156v., 61. f. 31., 62. f. 51, 68v, 202—2v, 225, 239v—240., 63. f. 71v, 75, 149, 158, 176v., 64. f. 23, 94, 114v., 65. f. 195v., 66. f. 66v., 67. f. 7, 209v., 68. f. 13, 109 v, 227., 69. f. 35, 205., 70. f. 157., 72. f. 7v, 36v., 73. f. 4v—5, 7, 161., 74. f. 64—64v, 140v, 159v. i 77. f. 24, 38v.

Min. Con., 27. f. 27, 65v, 209v., 28. f. 209v, 283v., 29. f. 257, 279., 30. f. 38, 68, 130., 32. f. 159., 35. f. 252v., 36. f. 22, 72., 42. f. 5v, 195. i 44. f. 84v.

⁴⁰ Con. Rog., 28. f. 145v, 189., 29. f. 132., 30. f. 22v., 33. f. 58., 34. f. 269 v, 273., 37. f. 34v., 38. f. 179., 39. f. 220v. i 57. f. 216.

Min. Con., 30. f. 70., 31. f. 156. i 37. f. 22v.

⁴¹ Con. Rog., 28. f. 271., 33. f. 39v. i 38. f. 113.

⁴² Min. Con., 27. f. 210v.

⁴³ Ibid., 37. f. 23.

⁴⁴ Con. Rog., 68. f. 56.

⁴⁵ 1508. vlada šalje gospara Frana Menčetića na Korčulu po stvari pobjeglih barabanata, a i po njih, ako ih uhvati (Min. Con., 29. f. 102v).

Dubrovnik morao je dobiti dopuštenje.⁴⁶ Početkom XVI stoljeća stonske su barabante redovito slali u Dubrovnik svaka tri mjeseca, a od 1503. svaki mjesec dana.⁴⁷ To je zastalno rađeno radi uvježbavanja i nadzora nad stonskim barabantima preko kratke službe u Dubrovniku. Možda su ih dovodili i iz zdravstvenih razloga jer je stonski kraj bio grozničav.

Nije bilo redovitih promaknuća barabanata. Nema podataka da desetnik postaje zapovjednik. Zapovjednici se dovode izvana. Izuzetno sin baštini očev položaj. Desetnici se dovode ili se biraju između barabanata u službi.⁴⁸

Dok su zapovjednici i desetnici odsutni, njihov pložaj privremeno popunja zamjenik barabanat.⁴⁹

Plaće su se obično isplaćivale u novcu, ali i žitu kao i mješovitim isplatama. Novčane su isplate u početku vršili barabantski zapovjednici, a kasnije vojni nastojnici. Novac se mjesečno podizao iz blagajne u prvostolnici⁵⁰ i to ili skupa za dubrov. i stonske barabante ili odjelito. Ponekad se novac podizao unatrag za dva mjeseca, što znači da barabanti nisu uvijek bili redovito isplaćivani.⁵¹

Barabantske plaće obračunavale su se u talirima, dukatima, škudama, perperima, a isplaćivale su se u grošima, tekućem novcu nižih slojeva.⁵² Vijeće umoljenih odredilo je da se plaće barabantima i ostalim plaćenicima isplaćuju u dubrovačkom novcu prema procjeni: dukat po 38 groša, a zlatni dukat po 42 groša (to je vrijedilo za Ston i kaštela mu).⁵³ Aspre su se računale 52 u jednom dukatu. U Dubrovniku su se od 1500. plaće isplaćivale u asprama, a ako ih nije bilo, u grošima i dukatima.⁵⁴

1505. donesen je poseban propis o plaćama barabanata. Obračunu plaća i podizanju novca moraju prisustvovati dva vijećnika Maloga vijeća. Od tih novaca ne smije se ništa namirivati. Novac za stonske barabante morao se zapečatiti i poslati po povjereniku. Plaće se u potpunosti moraju isplatiti barabantima. Taj propis vrijedi, i za barabante u Dubrovniku i za one u Stonu.⁵⁵ On se potvrđuje i precizira 1519. barabantske plaće ne smiju se upotrijebiti za naplatu duga ni stanarine.⁵⁶ Vlada je tako postupala ukoliko su u pitanju bili privatni

⁴⁶ Min. Con., 29. f. 94, 120., 34. f. 250v., 27. f. 68, 160v. i 33. f. 284.; Con. Rog., 57. f. 142v—3.

⁴⁷ Con. Rog., 29. f. 91v, 123r.

⁴⁸ Con. Rog., 44. f. 8.; Min. Con. 35. f. 252v. i 36. f. 198.

Min. Con., 35. f. 163v., 42. f. 63v.

⁴⁹ Min. Con., 35. f. 163v., 42. f. 63v.

⁵⁰ Con. Rog., 29. f. 167, 188, 208, 220, 275v, 261, 287, 199. i 30. f. 1, 19v, 27v, 84, 117, 207, 214v., 34. f. 276., 35. f. 214. i 40. f. 220.

⁵¹ Ibid., 29. f. 148v, 261.

⁵² Ibid., 34. f. 276., 35. f. 214.; Min. Con., 28. f. 260v.

⁵³ Con. Rog., 37. f. 31. i 40. f. 168.

⁵⁴ Min. Con., 28. f. 26v., 27. f. 30.; Guardie, 37. f. 31., 52. f. 38v.

⁵⁵ Con. Rog., 58. f. 79v—80. i 28. f. 113v.

⁵⁶ Ibid., 33. f. 137.

dugovi barbanata, ali je njihove dugove prema državi redovito odbijala od plaće.

Barabanti nisu imali tačno određenu plaću jednaku za sve. Između 1500. i 1550. plaće se kretahu od 2 do 6 dukata mjesečno. Zapovjednička je plaća 5, 6 ili 10 dukata. Čuvarima Kneževa dvora plaća se obračunavala dvaput mjesečno i iznosila je 4 škude i 30 groša.⁵⁷

U razdoblju od 1550. do 1576. još uvijek prevladaju barabantske plaće od 2 dukata, ali se već osjeća nastojanje da se povećaju plaće. Cijene u zapadnoj Evropi u drugoj polovici XVI stoljeća obilježene su pravim prevratom cijena, to jest općim porastom zbog priliva plemenitih kovina iz prekomorskih zemalja, pa se taj skok u cijenama dotakao i Dubrovnika u kojemu u to doba počinje opći pad gospodarskoga procvata. Otuda i sve više većih plaća. Prema 1575. sve su brojnije barabantske plaće koje se kreću do 4 i 5 dukata,⁵⁸ a zapovjedničke od 5 do 10 škuda.⁵⁹

U zadnjoj četvrtini stoljeća podaci o plaćama ne kazuju ništa o plaćama od 2 dukata, već samo o onim od 3 i 4 škude i 3 dukata.⁶⁰ Očito je da je poskupljeni život izazvao porast barabantskih plaća. Obračun plaća za 96 dubrovačkih barabanata za prosinac 1575. i siječanj 1576. pokazuje prosjek od blizu 3 dukata svakome. Isti prosjek daju obračuni za stonske barabante za siječanj i ožujak 1576.⁶¹

⁵⁷ Ibid., 30. f. 232, 176v., 32. f. 259., 34. f. 168., 35. f. 116., 37., f. 61., 38. f. 29v., 118v., 261v., 36. f. 72v., 28. f. 27v., 39. f. 13v., 191v., 40. f. 66., 41. f. 222v., 249., 42. f. 33v., 132., 43. f. 86., 44. f. 80v., 277., 47. f. 255, 258., 49. f. 125., 45. f. 125., 47. f. 99., 39. f. 257v., 41. f. 123, 55—55v., 46. f. 26v., 48. f. 242.

Min. Con., 27. f. 27, 65v., 30. f. 38., 27. f. 79v., 28. f. 209v., 29. f. 90., 31. f. 57., 42. f. 195. i 35. f. 252v.

Detta, 1. f. 1v—25v.

⁵⁸ Con. Rog., 52. f. 139v., 172v., 53. f. 95v., 117, 144v., 54. f. 2v—3, 192v., 230, 276v—7., 56. f. 82v., 57. f. 70, 81v., 100, 110, 121., 58. f. 16, 32v., 98v., 140, 156, 160, 167v., 59. f. 63v., 157v., 198, 205v., 219., 60. f. 156v., 61. f. 114, 321. i 62. f. 51, 148.

Detta, 3. f. 24.; Min. Con., 51. f. 67. i 52. f. 149.

⁵⁹ Con. Rog., 60. f. 43., 61. f. 32v.; Detta, 3. f. 24. i 4. f. 3.

⁶⁰ Con. Rog., 63. f. 224., 64. f. 23, 94v., 114v., 128v., 129, 134v—5, 147v—8, 231v—2, 278., 68. f. 227., 69. f. 35v., 205., 73. f. 4v—5., 74. f. 33v., 76. f. 80, 140. i 77. f. 38v., 24.

⁶¹ Detta, 2 f. 12, 19, 28, 41v.

Primjer obračuna plaće jednom barabantu.

Januš Hrvat (Janus Xaruat), 1614.

10. VIII. u soli	10 gr	dati za VIII.	3 duk
15. VIII. u žitu	2 duk 10 gr	IX.	3 duk
12. X. u žitu	4 duk 20 gr	X.	3 duk
20. X. plaća	3 duk	XI.	3 duk
25. XI. plaća	3 duk	XII.	3 duk
24. XII. plaća	3 duk	I.	3 duk
30. I. plaća	3 duk		18 duk
8. III. plaća	3 duk		više 12 duk 32 gr
	više 21 duk — gr		30 duk 32 gr
		odbija se	
		isplaćeno	22 duk — gr
		isplatiti	8 duk 32 gr

Guardie ed armamento, 52. f. 38v).

Barabanti kao cjelina bijahu malo plaćeni u odnosu na cijene, a samo neki su bili bolje plaćeni. Ni desetničke plaće nisu u tome pogledu bolje, a međusobno su svi jednako plaćeni. Zapovjednici su razmjerno dobro plaćeni.

Žito se barabantima davalo za plaću uz cijenu koja se kretala od 4 do 6 groša za kopel. Cijenu određivahu knez i Malo vijeće koji su ponekad priskrblivali i potrebnu količinu žita. Stonskim barabantima dijelili su žito stonski knez i nastojnici. Količina žita za jednog barabanta bila je 2 kopela ili u vrijednosti 1 dukata, dok se obično navodi zajednička količina za sve barabante (150 do 800 starića ili 600 dukata).⁶²

Plaće barabantima isplaćivale su se dijelom u žitu, dijelom u gotovini.⁶³

Povišice plaća daju se barabantima kroz čitavo XVI stoljeće, bilo na njihovu molbu, bilo iz drugih razloga. Iznosi se kreću od 8 groša do 1 dukata mjesečno. Zapovjednicima bi se znalo zajednički povisiti plaću. Sve molbe nisu povoljno rješavane, osobito one iz druge polovine stoljeća kada su učestale i kada su čitave skupine, po 15 do 20 barabanata, podnosile molbu. Ipak te molbe nisu trajno ostajale neriješene, barem ne u većini jer bi povišice bile odobrene drugi put, a i vjerojatno je, jer, na primjer, neka skupina barabanata koji nisu imali ni 2 dukata mjesečno podnosi molbu za povišicu. Osvrtom na ostale plaće i opće poskupljenje morali su im udovoljiti.

Bilo je i privremenih povišica kao i jednokratnih u naravi. Nekada bi darivali sve barabante i zapovjednike im novčanom nagradom.⁶⁴

Plaće po pravilu nisu smanjivali, ali je bilo i takvih primjera.⁶⁵

Podatke o plaćama dopunjuju dodjele dvopeka i isplata troškova za izdržavanje konja.⁶⁶

Pored najvažnijih stražarskih i redarskih služba, barabanti su višili i niz drugih služba.

Barabanti su samo jednom poslužili kao ratnici, i to kada ih je Senat u neznatnom broju poslao protiv Uskoka 1594. i 1595.⁶⁷

Stalna barabantska služba u Dubrovniku i Stonu bila je stražarska. Stražarili su radi sigurnosti ulaza i istaknutih mjesta tih najvažnijih

⁶² Con. Rog., 29. f. 107v., 30. f. 120v., 31. f. 104, 198., 32. f. 58, 135, 149v, 257., 33. f. 50, 88, 258, 283v., 34. f. 29., 36. f. 1., 38. f. 77v., 39. f. 59, 209v., 41. f. 126. i 44. f. 49v.

Min. Con., 26. f. 266., 28. f. 142v. i 31. f. 272v.

⁶³ Min. Con., 27. f. 250. i 30. f. 89, 96.; Detta, 3. f. 33v, 34.

⁶⁴ Con. Rog., 28. f. 270v., 30. f. 265., 36. f. 287., 37. f. 61., 38. f. 25, 123, 115., 39. f. 2v, 278., 40. f. 78., 41. f. 213., 42. f. 157., 43. f. 12v., 44. f. 8, 47., 47. f. 258, 93, 99., 48. f. 187., 49. f. 206v., 51. f. 136., 54. f. 186v., 56. f. 82v, 277., 57. f. 163, 265., 58. f. 47v., 131, 156, 160, 167, 224., 59. f. 14, 219., 60. f. 43, 176., 61. f. 32v., 64. f., 114, 62. f. 32—32v., 171, 187, 244, 354., 63. f. 224., 64. f. 282, 212., 65. f. 17., 72. f. 136. i 73. f. 22. 1.

Min. Con., 27. f. 79v., 29. f. 90. i 31. f. 57, 59, 67, 68v.

⁶⁵ Guardie, 13. f. 1, 3, 3v.

⁶⁶ Ibid., 21. f. 1.

⁶⁷ Otišla su dvojica, a vođa im je Cezar (Con. Rog., 73. f. 221., a 15. II. 1595. desetorica (Ibid., 74. f. 33v.).

središta Republike. Stražarska mjesta u Dubrovniku bila su kod gradskih vrata i po zidinama. Pored njih barabanti su stajali pod Sponzom ili pod trijemom Luže. U Stonu su stražarili u gradu, utvrdama i u kaštelu Podzvizdu i na solanama. Bili su potčinjeni stonskom knezu.⁶⁸ U Dubrovniku nisu stražarili na svim mjestima, već samo na najvažnijim kao na svim gradskim vratima i na tvrđavama Minčeti i Mulu.⁶⁹

Najjače je stražareno na vratima od Ploča s oko dvadeset barabanta; razumljivo: to je najistaknutije stražarsko mjesto, jer je tu počinjao: Istok, islam, karavane, pogibelj. Pod Sponzom ih bijaše između 10 i 20, na Vratima od Pila nekoliko, dok su na Mulu možda bila četiri.⁷⁰ Barabantskim stražama dodjeljivali su vojnike.⁷¹ Straže se mijenjahu svaki mjesec dana.⁷²

Posebna barabantska straža stajala je u Kneževu dvoru. Tu je ponekad čuvala i zatvorenike.⁷³ Barabanti nisu bili oslobođani od stražarenja ili tek nepotpuno.⁷⁴ U tome pogledu nešto se liberalnije postupalo u Stonu dok vlada nije opozvala i poništila sve takve povlastice i naredila strogo održavanje svih straža.⁷⁵

Radi uvježbavanja i nadzora svakih petnaest dana zamjenjivali bi se po desetak stonskih i dubrovačkih stražara.⁷⁶

Način stražarenja preuzet je iz ugarske vojske pa su se straže dozivale na ugarski način.⁷⁷

Barabanti su stražarili na brodovima u luci. Ponekada su vršili i graničnu službu.⁷⁸

Na stražarskim mjestima bile su kućice ili trijem za sklonište od nevremena. Kućica (prema Mažuraniću »drobatnica«)⁷⁹ bila je kod unutrašnjih vrata na Pločama uza zid dvorišta dominikanskoga samostana i kod Svete Margarite na položaju nazivanom Poljica. U Sponzi su imali svodove zgrade, u utvrdama na Mulu i Minčeti same utvrde. Na ostalim vratima bijahu trijemovi.⁸⁰ U Stonu su stražarnice bile kašteli i utvrde, a drobatnice se nalažahu kod crkve sv. Vlaha i na položaju Dobrom ispod zvona; jedna bijaše u Malom Stonu.⁸¹

⁶⁸ Beritić, Utvrđenja, o. c., 122.

Beritić, Stonske utvrde, o. c., 78—9.

Con. Rog., 31. f. 258v—9.; Min. Con., 34. f. 177v.

⁶⁹ Con. Rog., 29. f. 70—70v.

⁷⁰ Ibid., 32. f. 269v., 39. f. 145—6v., 41. f. 192. i 77. f. 230—230v.

⁷¹ Ibid., 54. f. 234v—5. i 75. f. 214v—7.

⁷² Ibid., 40. f. 71., 64. f. 278.; Min. Con., 39. f. 115v.

⁷³ Min. Con., 32. f. 261v., 42. f. 109., 45. f. 97v., 50. f. 158, 162v.; Con. Rog., 77. f. 230—230v. i 35. f. 234v., 248v—9, 257.

⁷⁴ Min. Con., 40. f. 30v.

⁷⁵ Ibid., 27. f. 183.; Con. Rog., 40. f. 256.

⁷⁶ Min. Con., 27. f. 97.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid., 48. f. 27.; Con. Rog., 40. f. 115.

⁷⁹ Mažuranić: o. c. 274.

⁸⁰ Beritić: Utvrđenja, o. c., 119, 158.; Min. Con., 52. f. 139. i Con. Rog., 29. f. 276v.

⁸¹ Con. Rog., 33. f. 91. Beritić, Stonske utvrde, o. c. 78.

Barabantska stražarsko-redarska služba obuhvaćala noćne ophodnje, obilaske ulica i zidina i hvatanje svih prekršitelja odredaba Senata sadržanih u nalogima o čuvanju Grada (*ordo de custodia civitatis, prouidimentum super custodia nocturna*).⁸² Te naloge izvršavala posebna vojnička skupina zvana »soprazonta« ili »sguaraguaita«. Njom su zapovijedali dva »capitanei noctis«, birani između vlastele. Oni svako jutro podnošahu izvješće knezu. 1515. povećala ih na šest.⁸³ Noćni zapovjednici imali su pod sobom dvanaest barabanata i dva rivijera. Kasnije će se taj broj povećati na osamnaest.⁸⁴

Svaki zapovjednik obilazio je Gradom i po zidinama s polovinom »soprazonte« po pola noći. Kroz to doba druga je polovica ljudi stajala pod Sponzom, a od 1573. u Luži. Zidine je obilazila radi nadzora nad stražarima, pa u tu svrhu petorica od »soprazonte« obilazahu ih morskom stranom od Svetoga Ivana do Pila, a druga petorica kopnom od Svetoga Luke do Pila. Od 1597. ophodnje obilaze Grad četiri puta noću i četiri puta danju nadzirući straže.⁸⁵

Noćne ophodnje hvatale su prekršitelje odredbama o noćnomu kretanju (one, koji nisu nosili svjetiljku ili su nosili oružje), zatvarale ih, a zaplijenjeno oružje i naplaćene globe dijelile između sebe. Hvatahu i one koji se svađahu, koji se odijevahu suprotno odredbama protiv raskoši kao i svoje drugove barabante i druge iz noćne ophodnje, ako su išli bez svjetiljke i dopuštanja zapovjednikova. Sve su prekršitelje morali hvatati pod prijetnjom gubitka službe i mjesec dana zatvora, a neuhvaćene su morali prijaviti vladi i knezu. Izvješće je podnosio zapovjednik s barabantom i nekim od »soprazonte«.

»Soprazonta« je bila podložna i sucima kriminala, pa je morala na njihov nalog ići po Gradu i predgrađima.⁸⁶

U slučaju bolesti nekoga barabanta odmah ga je zamjenjivao drugi.⁸⁷

Stonski barabanti vježbali su se za ophodnje u Dubrovniku 1516, pa ih se po šestorica dovodila na dva mjeseca u Dubrovnik gdje su bili izravno podvrgnuti zapovjednicima »soprazonte«, Vijecu umoljenih i sucima kriminala. Za naknadu puta i boravljenja dobijali su povišicu od 1 perpera i besplatan stan.⁸⁸

Za dnevnih ophodnja zapovjednik je s barabantima i ostalima morao obilaziti Gradom i hvatati sve izgrednike. Jedan zapovjednik stalno je morao biti na Placi. 1523. određeno je da jedan mora biti čitav dan kraj Vrata od Ploča s barabantima i dva topnika, a 1528. da preko dana pet barabanata moraju stajati kod Sponze, dva na Vratima od Pila, svi naoružani. Ukoliko bi se približio neki brod, zapovjednik noći

⁸² Con. Rog., 30. f. 9v—10, 195—6v., 31. f. 258v., 33. f. 139v—141., 37. f. 101., 39. f. 145—6v., 43. f. 112—4v., 54. f. 234—5v. i 75. f. 214.

⁸³ Ibid., 30. f. 9v—10, 282v—3. i 33. f. 139v—141.

⁸⁴ Ibid., 30. f. 9v—10, 195—6v.

⁸⁵ Ibid., 30f. 9v—10, 195v—6., 33. f. 139v—141, 264—7v., 39. f. 146—6v., 43. f. 112—4v. i 75. f. 214—217.

⁸⁶ Ibid., 30. f. 9v—10, 195—6v, 282v—3., 31. f. 258v—9. i 33. f. 139v—41. 264—7v.

⁸⁷ Ibid., 30. f. 9v—10.

⁸⁸ Ibid., 33. f. 264—7v.

morao je stati sa stražarima na Vrata od Ponte, a četvoricu smjestiti u kulu na Ponti.⁸⁹ Vrata od Ploča nikada nisu smjela ostati bez barabantske straže; prva su se uveče morala zatvoriti i zadnja ujutro otvoriti.⁹⁰ Uz zapovjednika su oružani pratioci, a nijedan plaćenik ne smije se zateći noću van Grada pod prijetnjom gubitka službe.⁹¹

Nema opširnih podataka o barabantskim stražama i ophodnjama u Stonu, ali je Republika stalno pazila i budno čuvala taj svoj drugi grad, pa je radi toga određivala barabantske i vojničke posade.⁹²

Barabanti su zatvarali, vršili pljenidbe, suzbijali krijumčarenje, provodili izvršenje odluka vijeća i drugo. U užoj ulično-redarskoj službi uredovahu u provođenju odluka vlasti, pa su tako morali pritvoriti svakoga tko bi prekršio odredbe o suzbijanju raskošnoga odijevanja. Od tako utjeranih globa barabantima pripadaše polovica.⁹³ Hvatahu prerušene i zakrabuljene osobe kada bi vlada takve postupke zabranila. Oružje i odjeća uhićenih pripali bi zapovjedniku »sopragionte« i barabantima.⁹⁴

Barabanti stavljahu u pritvor privatne i državne dužnike, okrivljenike i osuđenike i uhvaćene bjegunce koje su vlasti progonile poradi ubojstva.⁹⁵ Plijenili su dužnikove stvari u korist privatnih vjerovnika u pojedinačnim slučajevima ili kod utjerivanja duga zapljenom kao pomoćnici državnih ovrhovoditelja.⁹⁶

Barabanti sudjelovahu u nadzoru nad važnijim prehrambenim namirnicama i gospodarskim proizvodima, pa su tako sprečavali krijumčarenje vina i pazili na to da se vrše propisi o mesu i kruhu.

Barabanti bijahu pojedinačno pridjeljivani na brodove, koji hvatahu tuđe i domaće barke s krijumčarenim vinom. Kada bi krijumčari utekli na kraj, posada stražarskoga broda tamo ih je hvatala, a morao joj je pomoći glavar mjesta. Od naplaćenih kazna trećina pripadaše posadi i prokazateljima. U slučaju, da bi zapovjednik uzeo novca ili robe sa zaustavljenih brodova, a barabant i posada to prešutjeli ili u tome sudjelovali, bili bi kažnjeni. Barabant je u toj službi povrh plaće imao dnevnicu od jednoga groša.⁹⁷ Ponekad je ta služba bila opasna i događalo se da bi sukobima sa krijumčarima stradao neki barabant.⁹⁸

⁸⁹ Ibid., 30f. 282—3., 31. f. 258—9., 33. f. 139v—141, 264—7v., 37. f. 109. i 39. f. 145—6v.

⁹⁰ Ibid., 37. f. 109.

⁹¹ Con. Rog., 43. f. 112—4v.

⁹² Ibid., 38. f. 83. i 39. f. 52v.

⁹³ Ibid., 31. f. 202—3.

⁹⁴ Min. Con., 28. f. 8., 29. f. 198v., 31. f. 226., 34. f. 109v., 38. f. 127., 41. f. 264. i 43. f. 227v.

⁹⁵ Con. Rog., 33. f. 130—130v., 41. f. 122, 123. i 75. f. 164.; Guardie, 13. f. 1. Min. Con., 46. f. 221. i 47. f. 69.

⁹⁶ Div. Canc., 97. f. 7v, 15v, 30, 63v, 111., 104. f. 155v., 107. f. 14v., 110. f. 168., 105. f. 135., 122. f. 166. i 159. f. 95v.; Con. Rog., 39. f. 53v.

⁹⁷ Ibid., 30f. 236—7. i 35. f. 97v.; Min. Con., 33. f. 283v.

⁹⁸ Min. Con., 32. f. 75v; Con. Rog., 38. f. 38v—9, 46. i 66. f. 199v.

Nadzirući mesnice, barabanti su pazili na održavanje propisanih cijena mesu i na ograničenje pri kupnji i klanju stoke na području Grada i okolice.⁹⁹

Žitni nadzornici upotrebljavali su u svojoj službi barabante,¹⁰⁰ a tako i justicijeri, nadglednici mjera i utega.¹⁰¹

Barabanti su vršili i druge sitnije redarske službe kao onu na Pila-
ma 1516, kada su pazili da ne bi tko prao u vodovodu bojadisaonica,
ili 1583, kada su morali prijaviti svakoga tko bi sjedao unutar prvih
Vrata od Pila ili kod samostana sv. Klare.¹⁰²

Zdravstveni nadzornici pazili su da se ne pojavi neka priljepčiva
bolest pa radi toga pregledahu pristigle i drugo. Pri tome upotreblja-
vahu barabante za pregled brodova¹⁰³ i robe.¹⁰⁴ Opasne bi bolesnike
zatočili i oko kuće postavili straže vojnika ili barabanata. Za velike
kužne pošasti 1526—1527. prisilno su određivane i povećavane straže i
ophodnje, a gospar noći i zapovjednici »sopragionte« su s vojnicima i
barabantima morali biti danonoćno u službi (prouidimenta tempore
pestis). Slično se radilo za kuge 1533,¹⁰⁵ 1579. spominje se barabanat
kao čuvar u Topolomu u Primorju »offitio salutis perpetua«.¹⁰⁶

U Dubrovniku je postojala služba rivijera, to jest glasonoša, teklića,
objavitelja naredaba. Zapovjednici im bijahu barabanti.¹⁰⁷

Kao brodska pratnja barabanti su služili po petnaest dana a i ma-
nje.¹⁰⁸ Nekad su barabanti bili zapovjednici ormanice za petnaest dana
uz odgovarajuću plaću.¹⁰⁹

Dubrovačke poklisare pratila je određena svita u kojoj se češće
nalažahu i barabanti kao pratnja ili posluga. Oni se najčešće spominju
u poklisarskoj pratnji za Carigrad, »ad felicem Portam«.¹¹⁰ Poslanstva
su išla i okolnim turskim dostojanstvenicima kao, na primjer, bosan-
skomu paši. I tada su u pratnji barabanti.¹¹¹ Pratili su i poklisare, koji
su kretali na Zapad papi ili caru ili su bili u njihovoj trajnoj službi.¹¹²

Zanimljiv podatak od 29. travnja 1514. pokazuje da su barabanti
imali i drugih služba osim pobrojanih. Malo višeće primilo je za puškara

⁹⁹ Min. Con., 48. f. 273., 49. f. 53v., 52. f. 56. i 56. f. 37, 129v.

¹⁰⁰ 1590. određeni su pekari koji mogu peći kruh od državnog žita. Nitko drugi
nije smio peći kruh i takav kruh bi se zaplijenio kao kontroband (Min. Con., 60. f.
175). Min. Con., 27. f. 226v.

¹⁰¹ 1520. poslani su barabanti na Bosanku provjeriti vage (Giustizieria, 12. f. 2v).

¹⁰² Min. Con., 32. f. 192v. i 56. f. 227.

¹⁰³ Con. Rog., 42. f. 198v.

¹⁰⁴ Div. Canc., 104. f. 155v.

¹⁰⁵ Con. Rog., f. 208—9.; Min. Con., 58. f. 41.

R. Jeremić — J. Tadić, Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrov-
nika. Beograd, 1938., 92.

¹⁰⁶ Con. Rog., 65. f. 36v.

¹⁰⁷ Ibid., 62. f. 40. i 64. f. 282.

¹⁰⁸ Min. Con., 49. f. 99v., 120.

¹⁰⁹ Ibid., 54. f. 156, 166.

¹¹⁰ Con. Rog., 29. f. 67, 41. f. 239, 241v., 55. f. 91., 58. f. 44, 87v, 151., 65. f.
35v., 67. f. 96., 69. f. 271v. i 76. f. 45—45v, 188.

¹¹¹ Min. Con., 48. f. 11v, 122. i 62. f. 142v.

¹¹² Con. Rog., 42. f. 169. i 65. f. 55—55v.

u Stonu Petra Zagrepčanina uz plaću od 6 perpera mjesečno. On se obavezao da će pored svoje vojničke službe ići u Hrvatsku, pa u Ugarsku, Italiju i Njemačku jer je izjavio da zna jezike tih drugih zemalja.¹¹³

Povrede barabanata u službi nisu bile rijetke.¹¹⁴ Vlastela bijahu osobito brze ruke kada je trebalo izudarati barabanta koji je, na primjer, smetao krijumčarenju.¹¹⁵ Bilo je i smrtnih slučajeva kao ono u sukobu sa krijumčarima na Lopudu.

Snašavši se u Dubrovniku i upoznavši susjedstvo sebi ravno, dobru priliku barabanti su se tu ženili. Na to ih je nukao probitak jer barabant sa svoja dva dukata mjesečne plaće nije mogao priskrbiti bogzna kakvu udobnost, a ženidba mu je obećavala miraz, kretnine, a sretnicima kuću i zemljište, što je nesumnjivo bilo bolje od groša i po dnevne mazde. Da im je ženidba pružala veću udobnost, kazuje podatak s početka XVI stoljeća koji spominje sedmoricu barbanata dvoženaca.¹¹⁶ Oni su bili oženjeni u zavičaju i došavši u Dubrovnik opet su se oženili. Iako se ne može utvrditi postotak oženjenih barbanata, mislim da nije bio velik. Ali taj broj svejedno pokazuje da su barabanti uspjeli ući u obiteljski život maloga Dubrovnika. Nisu se ženili kćerima bogatih trgovaca, novčara ili jačih obrtnika i, naravno, vlastele. Ženili su se obično služavkama, osobama najpristupačnijim plaćenicima, a uspijevali su ući u obitelji manjih obrtnika kao mesara i kožuhara. Ženili su se udovicama jer je redovito u pitanju bio dobar miraz. Poneki su se ženili i po dva puta.

Miraz se barabanata kretao od razmjerno sitnih iznosa od po nekoliko dukata pa do 200 dukata mješovitoga miraza. Udavača je donosila u novi dom svoje oprave i sitne ženske stvari, a neke i pokućstvo. Izuzetno neka nevjesta donese u miraz kuću ili zemljište.¹¹⁷

Udovice u Dubrovniku umrlih barabanata pišu pod starost oporuke, a neke ih sastavljaju još za muževa života. U oba slučaja žena raspoložbe imutkom, mirazom, a zapravo to su sve predmeti i novac koji je ona i donijela u kuću. Muževi barabanti su obično baštinili veći dio ostavštine ili su je dijelili s djecom i pastorcima. Baštinjeno je postalo jedini imutak barabanata. Da je neka barabantska obitelj podržavala sveze sa brojnim susjedima svoga položaja i društvenoga stanja, vidi se iz neke oporuke po kojoj niz osoba postaje dionikom baštine.¹¹⁸

Barabantska djeca već su potpuno srasla s Dubrovnikom i uredila svoj život kao i drugi Dubrovčani. Neka bijahu sluge u vlasteoskih i

¹¹³ Min. Con., 31. f. 254v.

¹¹⁴ Ibid., 26. f. 280v. i 29. f. 66.; Con. Rog., 61. f. 102v.

¹¹⁵ Min. Con., 31. f. 173., 35. f. 174v., 44. f. 68. i 49. f. 242v.

¹¹⁶ Con. Rog., 30f. 222v.

¹¹⁷ Min. Con., 7. f. 150. i 47. f. 17v.

Dotes, 10. f. 43v., 12. f. 15v., 15. f. 91., 10. f. 64., 13. f. 8, 15v, 16, 78. i 15. f. 28v, 40, 98.

Pacta matrimonialia, 8. f. 121—1v, 24v., 25., 9. f. 205. i 10. f. 156v. Div. Not., 118. f. 102. i 121. f. 111, 60v.

¹¹⁸ Div. Not., 84. f. 92.; Testamenta, 34. f. 64v., 43. f. 203v., 47. f. 231—2. i 49. f. 117—8.

obrtničkih obitelji, a jedan primjer pokazuje da su ta djeca odlazila i u inozemstvo u službu.¹¹⁹ Poneki sinovi slijedili su očeve i postajali barabanti, a neki bi doprli i do zapovjednika. Drugi su odabirali obrtnička zvanja: zlatarsko, bojadisarsko, okloparsko, na primjer.¹²⁰

Barabantska su se djeca udavala i ženila prema mogućnostima. Sinovi su se ženili obrtničkim kćerima ili kćerima barabanata s mirazima od 48 do 100 perpera ili dukata.¹²¹ Kćeri su se udavale u obrtničke, seljačke i vojničke kuće. Miraz dobijahu od svojih očeva barabanata, majka, braće, gospodara ili pak skrbnika i dužnika u visini od oko 40 dukata do oko 100 perpera ili dukata.¹²²

Ta su djeca baštinila ostavštine svojih otaca,¹²³ sama starjela, pa pisala oporuke i umirala u Dubrovniku.¹²⁴

Preko djece barabanti su ulazili u dubrovačke dane i svoju krv donesenu iz Hrvatske i Ugarske slili u dubrovačku pučansku krv, da njom traju.

I sami barabanti pisali su oporuke.¹²⁵

Postojale su državne kuće za samce i oženjene barabante bez obiteljskog stana. Te su kuće bile u Dubrovniku kraj Svetoga Luke i Svete Margarite, a možda i u Revelinu.¹²⁶ 1569. spominje se kuća zapovjednika barabanata na Pločama, a ime podataka i o stanovima običnih barabanata po predgrađima.¹²⁷ Država je kupovala od privatnih osoba kuće za barabante, podizala nove i popravljala stare.¹²⁸

U drabatnice bi na mjesto umrloga barabanta odmah uselio drugi barabant. Neki bijahu oslobođeni od plaćanja stanarine, a drugi su plaćali 12 ili 15 perpera godišnje. Vlasti su znale pojedince izbaciti iz drabatnice.¹²⁹ U Stonu su drabatnice bile kod crkve sv. Vlaha, na Dobromu, a jedna u Malome Stonu.¹³⁰

Barabanti su stanovali i u privatnim kućama.¹³¹ Nisu uvijek bili uredne platiše stanarine.¹³² I sami postajahu vlasnici kuće mirazom i drukčije.¹³³

¹¹⁹ Div. Not., 80. f. 100v., 125. f. 64.; Div. Canc., 94. f. 40. i Div. Not. 89. f. 205.

¹²⁰ Min. Con., 28. f. 209v.; Con. Rog., 38. f. 29v., 44. f. 8, 84v., 63. f. 224.; Pacta matr., 3. f. 132, 143v.

¹²¹ Ibid.: Pact. matr. i Div. Not., 84. f. 117v.

¹²² Dotes, 10. f. 74. i 13. f. 57v., Pacta matr., 3. f. 82., 9. f. 103—3v. i 11. f. 130.; Min. Con., 58. f. 66.

¹²³ Dotes, 15. f. 36v.

¹²⁴ Div. Not., 109. f. 128v—9.; Test., 48. f. 249v.; Min. Con., 38. f. 314v.

¹²⁵ Test., 34. f. 169., 35. f. 48v. i 39. f. 237—7v.

¹²⁶ Min. Con., 33. f. 40.

¹²⁷ Con. Rog., 59. f. 198. i 30. f. 294—5.

¹²⁸ Ibid., 34. f. 125v. i 38. f. 159v.; Min. Con., 42. f. 87v. i 32. f. 213.

¹²⁹ Min. Con., 28. f. 127v., 30. f. 148v., 32. f. 156v. i 38. f. 115v. Con. Rog., 59. f. 221v. i 65. f. 84v.

¹³⁰ Con. Rog., 33. f. 91. Beritić: Stonske utvrde, o. c., 78.

¹³¹ Div. Canc., 107. f. 136.; Min. Con., 35. f. 77.

¹³² Min. Con., 31. f. 272v.

¹³³ Div. Not., 79. f. 179., 122. f. 190.

Neminovna strana barabantskoga života bili su dugovi. Uvjetovali su ih slabi materijalni uvjeti u sve skupljim tržišnim prilikama i laki odnos barabanata prema životu. Najčešće su se zaduživali kod državne blagajne, ali i kod privatnika. U vezi s tim dugovima Senat je nekoliko puta donosio uredbe o njihovu uređenju. 1505. određeno je među drugim da i barabanti ne mogu jamčiti za svoje dugove osobno i nekretninama. 1512. to je prošireno na oružje. Mogli su jamčiti najamninom kuće, radionice i zemljišta. 1521. donesen je za stonske barabante uglavnom jednak propis.¹³⁴ Republika je štitila plaćenike od privatnih vjerovnika i zabranjivala im je kao državnim službenicima da ne jamče osobno i oružjem. Kada bijahu u pitanju dugovi prema državi, tada je vlada redovito odbijala dužne obroke.

Najbrojniji su barabantski dugovi državi. Plaće u žitu barabanti su plaćali određenim iznosom po kopelu (uborku) mjesečnim otplatama i jamčili svojim dobrima za sebe i sudrugove urednost isplate. Obrok otplate kretao se od 9 do 26 groša.¹³⁵ Sukno, odjeća uopće drugi su izvor barabantskoga duga prema državi,¹³⁶ a spominje se i drvena građa kao prirodni kredit.¹³⁷ Česti su dugovi u gotovini u visini od 1 škude do preko 10, 50 pa čak i do 150 talira (225 dukata). Otplatni obroci zavisili su o visini zajma.¹³⁸ Barabanti obrtnici posuđivali su za svoj rad. Njima su bili potrebni jamci koji su ili barabanti ili plemići.¹³⁹ Bilo je i posebnih zajmova.¹⁴⁰

Privatni barabantski vjerovnici bijahu: vlastela, građani, dragomani i sami barabanti. Posuđene svote razmjerno su niske, od 3 perpera do 9 dukata, ali je bilo dugova i do 190 dukata.¹⁴¹ Od propisa o dugovima znalo se odstupiti, pa su tada barabanti jamčili sobom i dobrima. Obično su posrijedi zamašnije svote. Samo jednom spominju se zatezne kamate 10%, koji postotak znači vjerojatno i godišnji kamatnjak. O običnom tekućem kamatnjaku nema podataka. Možda ga nije bilo jer se radi o manjim svotama i kratkim rokovima. Zapovjednici su katkada utjerivali dugove za račun trećega.¹⁴²

Uz svoju vojničku službu barabanti su se bavili i obrtom. Kao državni obrtnici radili su za državu, i ona ih je plaćala. Za sebe nisu mogli raditi, jer bi morali biti članovi bratovština, a to se u ispravama ne spominje. Istina, u iskazu krojačke bratovštine navodi se neki Pe-

¹³⁴ Con. Rog., 30. f. 76., 32. f. 129v. i 36. f. 70—70v., 185.

¹³⁵ Min. Con., 48. f. 40v., 110, 115., 49. f. 77v., 51. f. 18, 166., 53. f. 160, 54. f. 22v., 52, 183, 217. 55. f. 27., 56. f. 50v., 57. f. 40, 89., 61. f. 57v. i 28. f. 159v.

¹³⁶ Ibid., 45. f. 13v., 48. f. 17., 49. f. 29v., 174v., 59. f. 129v. i 6. f. 172.

¹³⁷ Div. Canc., 92b. f. 45v.

¹³⁸ Min. Con., 47. f. 197v., 49. f. 152, 236. i 51. f. 26v.; Con. Rog., 63. f. 119v. i 62. f. 170v., 197v.

¹³⁹ Con Rog., 66. f. 63v., 68. f. 120. i 66. f. 125.

¹⁴⁰ Ibid., 29. f. 233. i 63. f. 259v.; Min. Con., 40. f. 115.

¹⁴¹ Div. Canc., 98. f. 220v., 88. f. 72., 100. f. 69., 102. f. 6., 103. f. 140., 107. f. 159v. i 158. f. 89.

Div. Not., 84. f. 92. i 123. f. 94v.

¹⁴² Div. Canc., 158. f. 89.

tar Barabant, ali to je možda oznaka podrijetla.¹⁴³ Inače su ti obrtnici barabanti stražarili i službovali kao i ostali barabanti.¹⁴⁴

Barabanti su se bavili: okloparskim, kovačkim, strjelničarskim, stoličarskim, postolarskim, sedlarskim i lojarskim obrtom.¹⁴⁵ Vrše ih u svojim stanovima ili u radionicama pored stana.¹⁴⁶

Učesće barabanata u trgovanju nije potvrđeno po vrstama u izvorima, ali se spominje zabrana stonskim barabantima da ne smiju trgovati vinom pod prijetnjom gubitka službe.¹⁴⁷

Osim zajedničkoga međusobnoga jamstva za žitni dug, barabanti su pojedinačno jamčili za sudrugove prema državi i privatnicima,¹⁴⁸ a sudjelovali su i u nekim mjenbenim poslovima.¹⁴⁹

Kao zastupnici trećih osoba barabanti se javljaju ili u slučaju zastupanja rodbine u pravnim poslovima¹⁵⁰ ili kod utjerivanja dugova kod kupoprodaje zemljišta.¹⁵¹

Iako su barabanti bili siromašni, ipak su neki držali slugu. Zapovjednici su ih skoro redovito držali.¹⁵² U Stonu se 1496. spominje barabant kao sluga.¹⁵³ Možda je to neki isluženi barabant.

Djeca umrlih ali i živih barabanata i udovice dobijali su skrbnike koji su vodili njihove poslove iz vlasteoskoga i građanskoga staleža. Iako su skrbnici za svaki postupak morali dobiti dopuštenje vlasti, ipak su katkada zloupotrebljavali svoju dužnost, pa su ih tada barabanti gonili u ime svoje djece.¹⁵⁴

Barabanti su znali iz zavičaja dovesti svoje obitelji i trajno se naseliti u Dubrovniku.¹⁵⁵

Barabanti su obično putovali kući u poslovne svrhe za jedan do šest mjeseci. Mnogo je neobrazloženih putovanja kući, ali ih je nekoliko obrazloženo (ostavština i smrtni slučaj).¹⁵⁶ Putnicima se obično davala plaća; a kada su im je davali, davali su je ili punu ili smanjenu, i to njemu samome ili obitelji, u novcu ili žitu. Dešavalo se da vlada

¹⁴³ Roller, Dubrovački zanati u XV i XVI stoljeću. Građa za gospodarsku povijest Hrvatske. Knj. 2, Zagreb, 1951. JAZU, 227., 250.

¹⁴⁴ Min. Con., 27. f. 232v.

¹⁴⁵ Ibid., 27. f. 232v, 252., 28. f. 4, 114., 29. f. 16v, 65, 237v., 30. f. 286., 36. f. 72. i 55. f. 174.; Con. Rog., 68. f. 120.

¹⁴⁶ Min. Con., 29. f. 16v, 237v.

¹⁴⁷ Ibid., 28. f. 298v.

¹⁴⁸ Ibid., 48. f. 110., 35. f. 32. i 68. f. 120.; Div. Not., 131. f. 249.

¹⁴⁹ Min. Con., 55. f. 43.

¹⁵⁰ Div. Not., 79. f. 179.

¹⁵¹ Ibid., 121. f. 156. i 125. f. 203.; Div. Canc., 159. f. 145v.

¹⁵² Con. Rog., 49. f. 206. i 51. f. 116v.

Div. Not., 112. f. 126v. i 117. f. 61v.

¹⁵³ Div. Canc., 91. f. 98.

¹⁵⁴ Min. Con., 30. f. 70.

¹⁵⁵ Con. Rog., 37. f. 70., 60f. 43. i 43. f. 66.

¹⁵⁶ Min. Con., 26. f. 256v., 28. f. 22v. i 30. f. 40v, 67v, 77.

Con. Rog., 34. f. 205v, 38. f. 104v., 58. f. 224v., 59. f. 38, 81v., 62. f. 157v., 63. f. 64v, 215., 64. f. 187., 65. f. 15v., 67. f. 90., 69. f. 185., 70. f. 84., 96., 71. f. 121v. i 74. f. 193v.

traži jamstvo za isplaćenu plaću.¹⁵⁷ Dopust se mogao produljiti.¹⁵⁸ Dosta je čest razlog puta hodočašća u Rim ili drugamo.¹⁵⁹ Tim putnicima nije se davala plaća.

Čitavu barabantsku stražu s Vrata od Ploča morali su zamijeniti u doba haranja kuge 1533. jer je bila oboljela, a 1571. spomenut je neki barabant koji je obolio od te pošasti.¹⁶⁰ Bolesne zapovjednike zamjenjivao bi barabant.¹⁶¹ Bolesnim stonskim barabantima dopuštalo se doći u Dubrovnik za nekoliko dana pa do mjesec dana, što je zavisilo o težini bolesti.¹⁶²

Česta su barabantska nedjela. Ubojstvo je najteže među tim zločinima. Republika je početkom stoljeća slala ubojice da im se sudi u Ugarskoj, kasnije ih je i sama sudila. Kazna je smrtna ili dugogodišnji zatvor.¹⁶³ Nisu rijetki ni slučajevi tjelesnih povreda, koje su barabanti nanosili drugima, od zaušnice do sakaćenja. Spominju se i uvrede.¹⁶⁴ Niz podataka o kaznama na tamnicu kazuje o manjim prekršajima koji nisu posebno naznačeni, pa se te kazne kreću od 15 dana do 6 mjeseci. Kažnjavaju se pojedinci i manje skupine.¹⁶⁵ Pri osudi se uračunavalo vrijeme provedeno u zatvoru do osude u kaznu izdržavanja zatvora.

Zatvoreni su podnosili molbe za pomilovanje. Neke se odbijaju, neke prihvaćaju u Vijeću umoljenih i upućuju se Malom ili Velikom vijeću. Pušteni iz zatvora ponekad ponovo stupaju među barabante.¹⁶⁶ Kažnjavali su ih ili lišenjem čina ili na materijalnu naknadu.¹⁶⁷

Barabante su sudili radi grijeha, propusta ili nedopuštenih postupaka u službi, pa zbog poslova vezanih uz gradsko pravo.¹⁶⁸ Nekad su ih oslobađali pokrenutog postupka ili tužbe, odnosno sudili su u njihovu korist.¹⁶⁹

Barabanti su najčešće tužili druge, bilo vlastelu, bilo pučane, zbog tjelesnih povreda, koje bi im ti nanijeli dok su oni bili u službi ili inače.¹⁷⁰ Tužili su i one koji su im se rugali¹⁷¹ ili bilo kako ih vrijeđali.¹⁷²

¹⁵⁷ Min. Con., 28. f. 22v., 26. f. 256v. i 30. f. 67v.

Con. Rog., 59. f. 38. i 70. f. 84.

¹⁵⁸ Con. Rog., 70f. 84.

¹⁵⁹ Min. Con., 31. f. 29. i 32. f. 266v.; Con. Rog., 33. f. 1v., 38. f. 20., 49. f. 184v—5, 231. i 36. f. 93v, 139v.

¹⁶⁰ Con. Rog., 41. f. 192. i 60. f. 239.

¹⁶¹ Min. Con., 43. f. 8.

¹⁶² Ibid., 31. f. 45, 155v. i 32. f. 56.

¹⁶³ 1526. dva zapovjednika su ubili barabanta, pa su ih poslali u Ugarsku (Min. Con., 35. f. 143, 172. i 38. f. 75). Lamenti politici, 5. f. 195—7.; Min. Con., 51. f. 19v—20.; Con. Rog., 59. f. 217v—8v., 60. f. 30v. i 61. f. 52v—3, 115v—6.

¹⁶⁴ Con. Rog., 35. f. 48v.; Min. Con., 36. f. 172. i 47. f. 27.; Lam. pol., 5. f. 18.; Giustizieria, 7. f. 78, 161, 52, 63.

¹⁶⁵ Con. Rog., 51. f. 115v. i 58. f. 137., 132v—3.; Min. Con., 54. f. 208.

¹⁶⁶ Con. Rog., 55. f. 262v., 61. f. 170v., 65. f. 190. i 68. f. 173v.

¹⁶⁷ Min. Con., 40. f. 17v. i 32. f. 164v.

¹⁶⁸ Giust., 7. f. 9. v.; Min. Con., 40. f. 216., 48. f. 266. i 35. f. 31v.

¹⁶⁹ Con. Rog., 65. f. 36v., 66. f. 39. i 73. f. 139v.; Appellationes, 3. f. 54.

¹⁷⁰ Con. Rog., 33. f. 218v—9. i 34. f. 73.; Min. Con., 34. f. 235.; Giust., 7. f. 136v—7, 153v.

¹⁷¹ Acta S. Mariae Maioris, 466./6.

¹⁷² Giust., 12. f. 9v.

Poradi redarske službe, naloga vlade i osobnih zgoda i nezgoda kao i radi svojih sudrugova, barabanti se često javljaju kao svjedoci.

Vršeći noćne ophodnje barabanti su svjedočili u slučajevima noćnih izgreda i prekršaja.¹⁷³ Kao članovi vojske (posade) ormanice barabanti svjedoče u svakoj tužbi, koju podnosi zapovjednik toga broda.¹⁷⁴

Barabanti svjedoče prilikom tužbe svojih drugova protiv drugih osoba, ali i u tužbama koje se podnose protiv barabanata. Svjedoče, na primjer, i u nizu tužba protiv rivijera, pomoraca, građana i drugih.¹⁷⁵

Na temelju podataka o plaći, ženidbenih ugovora, oporuka i miraža može se ocijeniti imovno stanje barabanata, iako ne potpuno tačno. Oni barabanti koji življahu kao samci, samo od svoje plaće, nisu imali nikakva imutka. Posjedovali su odijelo, oružje i ležaj u zajedničkim državnim kućicama. O uštedama teško bi se moglo govoriti. Oženjeni barabanti stajahu nešto bolje i njih treba uzeti najvećma u obzir prilikom ocjene.

Oženjeni barabanti bijahu jednako oskudna imutka kao i neoženjeni im sudrugovi. Mirazi ne bijahu veliki, i čuvaju se za udaju vlastitih kćeri. Bolji je imutak kuća ili zemljište. Zemljišta nisu bila velika niti su donosila veće prihode, ali je zemljište predstavljalo barabantu neko bogatstvo. Ostali imutak čine kretnine, na prvom mjestu pokućstvo. Taj imutak nije bio velik, ondašnji puk zadovoljavao se oskudnim pokućstvom.

Barabantski stan bio je opremljen krevetima s madracima, jastučnicama i pokrivačima, a gdje toga nije bilo, zadovoljavali su se ležajima na podu. Ruho su čuvali u sanducima. Ako se tome doda: stol, klupa, nešto kuhinjskoga posuđa, sudova za ulje i vino, nekoliko lukijernara, imovnik je gotov.

Barabanti nisu imali mnogo odjeće. Bijaše napravljena od grubog, čvrstog domaćega sukna (raš), i dugo je trajala. Žene su u miraz donosile: suknje, prsluke, košulje i drugo, a barabanti su bili zadovoljni vojničkim odijelom. Gornja barabantska odjeća bijaše: plašt, ogrtač, kabanica od domaće vune poznata u hrvatskim krajevima kao domaći proizvod pod imenom slovinka (skijavina). Barabanti imadahu po jedno odijelo, a tek neki više njih.¹⁷⁶

Nakit u barabantskim obiteljima bio je ograničen na srebrno i zlatno prstenje.

Ponekad je spomenuto u nekim barabantskim obiteljima nešto srebrnoga posuđa.¹⁷⁷

Obzirom na barabantske plaće, u prosjeku od 2 do 4 dukata, mogli bismo barabante u materijalnom položaju manje više izjednačiti s ma-

¹⁷³ Ibid., 9v, 18.

¹⁷⁴ Lam. pol., 4. f. 155—5v.

¹⁷⁵ Acta S. Mariae Maioris, 466/6.

Lam. pol., 4. f. 5, 52, 57, 199, 227. i 5. f. 18.

¹⁷⁶ Con. Rog., 76. f. 123v—4.; Test., 47. f. 231v—2.

¹⁷⁷ Div. Not., 84. f. 92.; Test., 35. f. 48v.

nuelnim radnicima, državnim brijačima, tekstilnim radnicima, poslugom, sitnim obrtnicima, mornarima i drugim.¹⁷⁸

Prosječni dnevni iznos barabantske mazde bio je 2 i po do 4 groša. Ocijeniti kupovnu moć može se usporedbom sa cijenama namirnica, sukna i drugoga,¹⁷⁹ a to onda pokazuje da su dosta slabo živjeli. Barabant je mogao kupiti ono, što mu je bilo nužno za prehranu njegovu i obitelji: kruha, vina, ulja, soli, variva, zelja i mesa. Za to bi mu dostajala 2 i po groša. Mesa vjerojatno nije jeo svaki dan, već je jeo zelenje i ribu uz obavezni onodobni potrošak vina. Tako je onih osamdesetak do sto i šezdeset minca dnevno najvećma odlazilo na hranu, dok je ostalo bilo potrebno za: sapun, lojanice, ulje za lukijernare, poneku klupu, zdjelu, drveni tanjur, ćup ili tome slično. Tkanine su im bile preskupe, pa ih nisu često kupovali, vjerojatno su se zadovoljavali jednim odijelom i cipelama. Odijelo im davaše i vlada uz otplatu.

Standard života u Dubrovniku spao je krajem XVI stoljeća kada je vrijednost zlata padala i padom potjerala cijene u porast. Opće gospodarske prilike odrazile su se i u materijalnom životu barabanata. Oni mole povišice plaća što im se često uvažuje; ali kako porastoše cijene, time se te barabantske prilike nisu popravile.¹⁸⁰ Zapovjednici su s obzirom na plaću od oko 10 dukata mnogo bolje živjeli.

Barabanti su živjeli u sličnim prilikama kao i ostali dubrovački puk, t. j. prilično jadno, ali opet za ondašnji način života i snošljivo jer njihove potrebe nisu prelazile okvire priprostoga ležaja, tanjura variva i zelja te kutla domaćega vina. Ako tome dodamo u sintezi njihove ženidbe, socijalni život u obrtu, trgovanju, jamčenju, zastupanju, skrbništvu, njihove dugove i potraživanja, njihove sitne i krupne obiteljske i svagdašnje prilike i neprilike, te njihove vrline, nedjela i njihove smrti, možemo o njima imati dosta određenu sliku.

Skučen jelovnik, siromašan stan, skromni zahtjevi, škrto trajanje malenih života, nezapaženih dana dubrovačkoga puka bila bi općenita oznaka barabantskoga života i položaja.

Barabanti pripadahu u niže slojeve pučanstva Republike kao njihova vojnička dopuna, živjeli su i umirali na svoj način. Bili su potrebni, stalni. Bili su životni i povjesni dio Dubrovnika u XVI stoljeću.

¹⁷⁸ Roller, o. c. 44—5, 50—2, 56, 62, 70, 78, 94, 96, 98, 104, 122, 127, 133, 128, 165, 169. i 170.

Jorjo Tadić Organizacija dubrovačkog pomorstva u XVI veku. Separat Istarskog časopisa SAN. God. I., sv. 1.—2. Beograd, 1949, 43.

¹⁷⁹ Za gibanje cijena u XVI:

Roller, o. c. 122, 127, 158, 11, 40—1, 148, 136, 132.

Tadić, o. c. 44—5.

Vid Vuletić Vukasović, Stari običaji grada Dubrovnika.

Glasnik dubrovačkog učenog društva »Sveti Vlaho«, I. Dubrovnik, 1929., 159.

Min. Con., 6. f. 51v.; Con. Rog., 76. f. 123—4. i 77. f. 167.

Za stanarinu: Con. Rog., 65. f. 84v. i 59. f. 221v.;

Div. Canc., 107f. 136.

¹⁸⁰ 1595. Juraj Ivanović i Januš Stjepanov mole povišicu plaće, jer »con la qual paga (3 škude, m. o.) non potendo noi in questi tempi calamitosi campar la vita« (Con. Rog., 74. f. 144v—145).

Con. Rog., 76. f. 64—64v, 123—124. i 77. f. 30, 101, 167.

Summary

THE DUBROVNIK »BARABANTS« OF THE 16TH CENTURY

In this period Dubrovnik possessed a certain military organisation, the national service being compulsory for all citizens. The military command was in the hands of patricians. These were solidiers. In addition, there existed a standing army of sorts, the so-called »barabants«, and also gunmen. These were Dubrovnik's mercenaries.

»Barabanat« and »drabanat« were local terms equivalent to »blind follower«; they are of German origin — »traben« (to trot).

The beginning of this organisation dates back to the middle of the 14th century, when Dubrovnik recognized the sovereignty of the Kingdom of Croatia and Ungary. The »barabants« were mostly Croats, but also Hungarians and other nationalities. There were approximately 80-100 of them in Dubrovnik, 20-30 in Ston. They were commanded by the so-called »desetnici« (decurii), captains (capitanei), nobles and three »proveditores«, who were elected by the government. The supreme command was in the hands of the government.

These men were hired in groups or singly, and thus discharged. They wore the usual armament of the 16th century. No special military chest was in existence. The »barabants« were paid 2-5, the commanders 5-10 ducats per month. At times they were paid in kind (corn). They were common soldiers (privates) as well as sentinels at the town gates, on the fortresses and in the salt-pans of Dubrovnik and Ston. They also were armed guards on ships and of ambassadors, likewise executors of government ordinances. They used to marry daughters of commoners, their children remaining in Dubrovnik and taking up mostly the vocation of artisans. They also participated in affairs of law and ranked equal with workers and small artisans.

The »barabants« were socially the lowest class, and their existence can be traced to the very end of the Republic of Dubrovnik.